

STRESZCZENIE

Celem niniejszej rozprawy jest zbadanie wykorzystania metafor związanych z żywnością w twórczości wybranych pisarzy wiktoriańskich, których metaforyka jest analizowana w ramach kognitywnych badań nad jedzeniem (*cognitive food studies*). Metodologia ta, wyjaśniona w rozdziale pierwszym, polega na połączeniu interdyscyplinarnej dziedziny badań nad jedzeniem z osiągnięciami kognitywistyki, co jest procesem wzorowanym na podobnych nowych trendach w badaniach kulturowych. Skupiam się tu w szczególności na teorii metafory pojęciowej i teorii amalgamatów pojęciowych. Kognitywne podejście do metafory pozwala mi postrzegać ją jako coś więcej niż tylko językowy ozdobnik; widziana z tej perspektywy metafora stanowi ramy myślenia, które pozwalają na reprezentowanie jednej dziedziny pojęciowej w kontekście innej. Jako taka, metafora pojęciowa wynika z poznania ucieleśnionego i ulega zmianom wraz z kontekstem kulturowym.

Ponieważ kognitywne badania nad jedzeniem wymagają usytuowania metafor w historycznym kontekście ich powstania, rozdział drugi poświęcony jest opisowi zespołu norm i praktyk kulinarnych (*foodscapes*) charakterystycznych dla epoki wiktoriańskiej. Rzeczywistość produkcji i konsumpcji żywności w XIX wieku była zjawiskiem złożonym, zależnym od wielu czynników, takich jak klasa i płeć. Można jednak zidentyfikować główne tendencje, które definiowały doświadczenia ludzi z jedzeniem w tym okresie. Były to stopniowa industrializacja i komercjalizacja produkcji żywności, co zaowocowało przekształceniem wiejskich i lokalnych wzorców z poprzednich stuleci w dzisiejszą zglobalizowaną gospodarkę żywnościową. Inne istotne składniki wiktoriańskich praktyk kulinarnych, na przykład powszechne fałszowanie żywności, są również uwzględnione w tej części pracy. Wszystkie te procesy ukazane są jako odpowiedzialne za wpłynięcie na postrzeganie utowarowionego jedzenia jako obcego i potencjalnie szkodliwego.

Wzmocniona podejrzliwość wobec nowej diety i nacisk na czystość to tematy kluczowe dla dyskusji nad przykładami literackimi, na których koncentruje się rozdział trzeci. W tej części rozprawy analizuję wybrane powieści Anne Brontë, Charlotte Brontë i George Eliot, aby pokazać, jak zmieniające się sposoby produkcji i konsumpcji żywności przełożyły się na nowe sposoby myślenia o jedzeniu. Główna teza zawarta w tym rozdziale stwierdza, że sposób, w jaki te autorki pisały o jedzeniu sugeruje pojawienie się potrzeby stworzenia nowej metaforyki, która odzwierciedlałaby zmianę w doświadczeniach empirycznych i kontekście kulturowym. Doprowadziło to do powstania metafor, które pokazują proces jedzenia i picia w kategoriach niepożądanego przenikania granic, co prowadzi do inwazji przez obcy element. Te zmiany w metaforyce nie mają jednak charakteru płynnego, linearnego rozwoju, czego dowodem jest *Miasteczko Middlemarch* autorstwa Eliot.

Rozdział czwarty kontynuuje badania wiktoriańskich metafor jedzenia, analizując opowiadanie Eliot pt. „Brother Jacob”, wiersz pt. „Goblin Market” Christiny Rossetti i wybrane wiersze Charlotte Perkins Gilman. Każda z analizowanych autorek przedstawia inne spojrzenie na metaforę skażenia. W swoim opowiadaniu Eliot ostrzega czytelników przed używaniem cukru, nadając mu nowe znaczenia, co wiąże tę substancję z niepokojami kolonialnymi i zmieniającymi się rolami płciowymi. Wiersz Rossetti wskazuje z kolei na wyzwalający potencjał metafory skażenia. Gilman nie ma wreszcie wątpliwości, że jedzenie jest formą pozwalającą na zaatakowanie jednostki przez zewnętrzne zagrożenia. Podsumowując, dysertacja śledzi zmiany w metaforach pojęciowych jedzenia w okresie wiktoriańskim, by wykazać, że wynikają one z doświadczenia rewolucji w sposobach produkcji i konsumpcji żywności.

SUMMARY

The aim of this dissertation is to examine the use of food-related metaphors in the works of selected Victorian writers, whose metaphorical production is analysed within the critical framework of cognitive food studies. This methodology, explained in Chapter One, involves fusing the interdisciplinary field of food studies with insights coming from recent developments in cognitive science, which is a process modelled on similar trends in cultural studies. My focus is in particular on the conceptual metaphor theory and conceptual blending. The cognitive approach to metaphor allows me to view it as more than merely a linguistic ornament; seen from this perspective, metaphor is a framework for thinking which allows for representing one conceptual domain in terms of another. As such, conceptual metaphor results from embodied cognition and responds to cultural variation.

Since cognitive food studies necessitates grounding metaphors in their historical context of production, Chapter Two is devoted to describing Victorian foodscapes. The realities of food and eating in the 19th century were a complex phenomenon, dependent on many factors, such as class and gender. However, it is possible to identify the main trends which defined people's experiences with nourishment in that period. These were gradual industrialisation and commercialisation of food production, which both resulted in transforming the rural and local patterns of previous centuries into the globalised food economy of today. Other significant ingredients of Victorian foodscapes, for instance extensive food adulteration, are also considered in this part of the dissertation. All of these processes are shown as responsible for influencing people's perception of commodified food as unfamiliar and potentially harmful.

The themes of increased suspicion towards the new diet and emphasis on purity are crucial for the discussion of the literary examples which are the focus of Chapter Three.

In this part of the dissertation, I examine selected novels by Anne Brontë, Charlotte Brontë, and George Eliot to show how the transforming foodscapes translated into new ways of thinking about nutrition. An essential claim made in the chapter is that the way these authors wrote about food suggests the emergence of a need for novel metaphorical production which would reflect the change in the experiential basis and cultural context. This led to the development of metaphors that represent the process of eating and drinking in terms of unwelcome penetration of boundaries that results in being invaded by an alien element. However, the changes in metaphorical production do not constitute a linear development, which is demonstrated using Eliot's *Middlemarch*.

Chapter Four continues to investigate Victorian food metaphors as it examines Eliot's short story "Brother Jacob", Christina Rossetti's "Goblin Market", and Charlotte Perkins Gilman's selected poems. Each of the analysed authors provides a different take on the contamination metaphor. In "Brother Jacob", Eliot warns her readers against the use of sugar by assigning new meanings to it, which links the substance with colonial anxieties and changing gender roles. Rossetti's poem points, in turn, to the liberating potential of the contamination metaphor. Gilman, finally, has no doubts that eating is a form of allowing external danger to penetrate oneself. In this way, the dissertation traces the development of conceptual metaphors of food in the Victorian period, to conclude with demonstrating that they effected from the experience of an alimentary revolution.